

postulen precisament φ .⁵ En resum, hi ha diverses formes ambigües, però també hi ha testimonis segurs de tres vocalismes diferents: υ , φ , ϱ (= $\ddot{\upsilon}$, \ddot{o}), diversitat que no ens pot meravellar en un mot d'origen estranger en llatí. I que acaba de confirmar-ne el caràcter 5 substràtic.

LA TRUITA D'OUS (fr. i angl. *omelette*, al. *eierkuchen*, it. *frittata*, cast. *tortilla*). «Dinaren-se, e-l mercader, de pan e de truytes d'ous, e de vin», Desclot (§ 105, NCL. III, 168.21); «... podets menjar ous en qual manera vos vullats, ab que no sien durs, ni frits, ni en truyta, mas en ayga o en caliu», Arnau de Vilanova (*Anal. Sac. Tarr.* xxii, 12); «un ou en truyta / o qualque fruyta / —dien— menjau: / no febrejau, / no serà res», JRoig (*Spill*, 8157); també en Robert Coc (infra). El *Li. de St. Sovi* (S. xiv) dóna receptes culinàries per als «hous en truyta»; i entre les maneres que «se deven aparellar los ous»: «frits, ab agràs e ab alidem e sal trida, e hous en caliu, e hous en truyta e esclafats en aygua ---» (NCL. cxv, § 173, i 20 p. 184.4).

Continuà en ús constant els segles baixos: «--- Hostalé - què hi ha per minjà ara? / —N'hi ha pollastres rostits, - truytes d'ous am cansalada / ---», *Romillo*. (MilàF, 125.5, romanç de *El Marxant*, cat. occid., segle xviii o xvii). Si no m'enganyo *truita* (o *truitada*) és el terme que segueix usant-se en tot el domini lingüístic; segurament també en el P. Val.: dicc. Llombar i MGadea; on no en tinc nota (però no havent-hi viscut durablement, ja se sap que la gent de les fondes usen el castellanisme per evitar equívocs i en deferència a clients ximplés).

En tot cas, no sols a tot el continent i el Continent, sinó també a les Illes; aquí, dos-cents anys endarrere, en la Faula de l'Aguila: «La Aguila en un penyal poc distant fa son niu, / l'Escarabat lo veu y en si mateix se'n riu / --- / Y encara que ella el niu umplí altre vegada, / com la venjansa mai sap estar saciada, / a repetir son fet ell també se entrecuita / y de los altres ous li'n fa un' altra truíta», GRoca i Seguí (JMBover, *BiEscrBal.* II, 275, v. 40); fins avui: el DFra. dóna a triar entre *truyta* i *truytada* (i a *tortilla* remet a *truyta*); «un cocover qui cerca ous, dels que trenca fa *truytada*», glosa mall. (DAg.); «sopa d'una *truyta* ab jonquillo», Tomàs Aguiló, c. 1850 (*Poesias* III, 166); «CRIADA: Tonina! TONINA: Què vols? CR.: Que guaites. / Vol dir saps fer *truites* d'ous? / To.: Sí que en sé (*guaitant*). / CR.: Ja, ja, bajana! / To.: Per què ho diu? CR.: Ja t'he sentida / amb l'amo com t'explicaves / ---», Bart. Ferrà (*IdOr* I, 96). «D'aucells --- els ous --- els treia del niu i --- en feien una *truitada* a la calor del fogueró encès enmig del camp», JnRosselló (*Rupit*, 38.5).

Com explica el DAg.: «diuen *truitades* a les comarques en què *truita* significa el peix de riu». Cosa molt certa i fins exacta, si tenim en compte que poc peix de riu es menja a Bna. i les ciutats principals, i per tant allà l'ús de *truita* per a la d'ous no porta equívocs; quant als alts Pirineus, puc testificar que a Pallars, Ribagorça, Aran i comarques veïnes fins es riu en de la 60

gent que diu *truita* i no *truitada*, com a persones que parlen impròpiament, o bé cuiten a demanar aclariments (anotat en una dotzena de pobles Pall. Sob., Aran etc.) (o, després de la guerra, els dos estrange-rismes). Avui la francesada *amoleta* s'ha generalitzat bastant en tota la zona de sobirania francesa (fins a Eina i altres pobles de l'alta Cerdanya); però el vell i excel·lent informant de Montesquiú d'Albera m'advertia que fins fa poc es deia *truitáda* (per cert amb diè-resi), 1959; en efecte: «Los més famosos plats els sap ben encertat; / i, sé pas com s'adoba: amb un re tot ho fa: / jo pensí que sense ous faria una *truitada!*», Saisset (*Catal. d. R.*, 101).

Cal dubtar que *truita d'ous* sigui el mateix mot que *truita de riu*? Calgui o no, potser és inevitable que se'n dubti, en el territori on es coneix el cast. *tortilla*, amb el qual s'assembla. *AlcM* arriba fins a dir «sembla possible que vingui del ll. <vg.> TORTA 'coca', amb metàtesi *TROTA o *TROTTA, potser amb influència del nom de peix TRUCTA ---»; disbarat que hem de mirar amb indulgència, com a ingènua confessió d'ignorància total de la fonètica històrica (no és culpa d'ells, sinó de la tossuda negativa dels governants hegemònics, de dotar el nostre país de verdaderes i durables universitats). Però no me n'indigno perquè jo mateix, per aquella raó, hi havia pensat llarg temps.

Però no crec raonable dubtar-ne. En primer lloc, en llengua d'oc hi ha la mateixa duplictat de sentit, i aquí la forma *troucho* l'aparta radicalment de TÖRTA i els seus derivats, i l'identifica amb el nom de peix. Com ens informà ja el TdF, així designen els cèlebres chefs occitans les diferents menes de *truitada*: *troucho a la meissouniero* «omelette aux oignons», *t. meissounenco* id., *troucho* (i prou) «omelette»... naturalment «aux fines herbes». «Babéu! as més trop de sau a la *troucho!*» s'exclama Roumanille; i ja el trobare d'Ais, Claude Brueys (1570-1638, RLR xxix, 184, 185, 290) digué «uno *troucho* fau que sié bello / quand li bouton nõu o dèu uou».

No cal dir que avui (com una mica en tots els països d'Occident; i en les terres d'Oc, és clar que més que enlloc) *omelette* s'ha ficat pertot (en particular fins als Pirineus gascons i aranesos, niu ja antic de «touristes»), però encara pels diccs. locals consta l'ús modern del mot d'un cap a l'altre de Provença, *troucho* (pron \dot{e} o \dot{t} s), des del Delfinat alpi i mitjà fins a Marsella, i des dels Alps Marítics i Baixos Alps fins a Ais i el Roine. És clar que a les zones del Llenguadoc, pirinenques i pre-pirinenques, per la mateixa raó que en els Pirineus catalans, s'ha hagut de recórrer al mateix derivat en *-ada*: Castras *trouchado* «omelette» i també «grosse omelette faite avec des œufs, de la mie de pain et du sucre»; *truitádo* «omelette» a l'Alt Arieja (alguns detalls més sobre tot plegat en el FEW XIII, 325b7f.ss.); àdhuc l'ALF (m. 940) va arribar a temps a recollir-lo en els dos extrems: p. 898 dels Alps-Mar., p. 791 de l'Arieja.

L'explicació semàntica ja la veu una mica Wartburg: a causa de la forma allargada i cilíndrica, l'embolic d'ous debatuts que és una *truita*, vagament semblant